

مطالعه روند تولیدات علمی در حوزه رسانه و امنیت در پایگاه استنادی وبگاه علوم

سمیه لبافی[✉]، سیدمهدی شریفی^{*}، داوود محمدی^{**}

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تحلیل ساختار شبکه مفاهیم حوزه «امنیت و رسانه» است. پژوهش حاضر گزارشی از روند انتشارات و استنادها در حوزه «رسانه و امنیت»، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ و همچنین نقشه علمی این حوزه است. این پژوهش با استفاده از فنون تحلیل شبکه اجتماعی و تحلیل خوشه انجام شده است. منبع گردآوری داده‌ها پایگاه استنادی وبگاه علوم بوده و گردآوری داده‌ها به صورت جستجوی موضوعی در عناوین مقالات انجام شده است. برای تعیین الگوهای استنادی از دو شاخص عامل تأثیر و تعداد استنادات استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که ۵۳۶ مقاله در حوزه امنیت و رسانه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ توسط ۹۸۴ نویسنده منتشر شده است که از این تعداد، ۲۸ نویسنده به صورت فعال با تعداد حداقل دو مقاله در این حوزه پژوهشی، با همدیگر در ارتباط هستند. مجموع تعداد استنادات به این ۵۳۶ مقاله ۲۶۳۳ مورد است و شیب صعودی را در دهه اخیر نشان می‌دهد. نقشه هم‌تألیفی در حوزه رسانه و امنیت متشکل از ۲۸ گره (نویسنده) است. همچنین نویسندگان تولیدات علمی بازیابی شده در این مطالعه، از تعداد ۱۳۹۲ مفهوم کلیدی مختلف استفاده کرده‌اند که از این میان ۱۷۳ کلمه حداقل ۲ بار تکرار شده‌اند. پرتکرارترین مفاهیم بر اساس هم‌رخدادی در ۲۱ خوشه قرار گرفته‌اند. مفاهیم «رسانه اجتماعی»، «امنیت ملی»، «امنیت»، «رسانه»، «نظارت»، «تروریسم»، «حریم خصوصی»، «امنیت اطلاعات»، «چارچوب‌سازی» و «رسانه‌های جدید» از مهم‌ترین مفاهیم این شبکه و دارای بالاترین میزان مرکزیت در شبکه هستند.

کلیدواژه‌ها: رسانه و امنیت، امنیت ملی، مکتب کپنهاگ، نقشه علمی، تحلیل شبکه اجتماعی، شبکه هم‌تألیفی

✉ نویسنده مسئول: دکتری مدیریت رسانه، استادیار پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) Email: labafi@irandoc.ac.ir
* دکتری مدیریت رسانه، استادیار دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران
** کارشناسی ارشد مدیریت رسانه، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

در دهه‌های اخیر نقش رسانه‌ها در کاهش و یا افزایش سطح امنیت ملی کشورها بررسی شده است. می‌توان گفت مکتب کپنهاگ آغاز مطالعات حوزه امنیت و رسانه بوده است. تا پیش از مکتب کپنهاگ، مکاتب دیگر امنیت ملی را به روابط نظامی بین کشورها تقلیل داده بودند و عواملی مانند رسانه خارج از محاسبات سنجش امنیت به حساب می‌آمد (آذرشب و همکاران، ۱۳۹۶)؛ اما با ظهور رسانه‌های قدرتمند و تأثیر مستقیم آنها در امنیت ملی کشورها، مطالعات امنیتی نیز به دخیل کردن عامل رسانه‌ای به‌عنوان یک عامل مهم در مطالعات خود پرداختند. بررسی این مطالعات نشان می‌دهد این مطالعات بیش از همه پیش‌فرض‌های مکتب کپنهاگ را به‌عنوان چارچوب مفهومی خود برگزیده‌اند. از آنجاکه مطالعات پیش‌فرض‌های موجود در یک حوزه را در طول زمان دستخوش تغییر می‌کند (سو^۱ و لی^۲، ۲۰۱۸)، برون‌داد علمی در حوزه رسانه و امنیت نیز در سال‌های آینده تأثیر مهمی بر استفاده از رسانه‌ها در تغییر سطح امنیت ملی کشورها خواهد داشت. از این‌رو، شناسایی این مطالعات و نتایج آنها می‌تواند مسیر تأثیر رسانه بر امنیت ملی کشورها در آینده را شناسایی و حتی تغییر دهد.

بدین منظور روش‌های علم‌سنجی می‌تواند به محققان برای انجام این تحلیل‌ها کمک کند. استفاده از روش‌های علم‌سنجی به‌منظور شناسایی موضوعات پژوهشی مهم و پژوهشگران برتر در حوزه‌های مختلف از یک‌طرف و ترسیم نقشه‌های علمی مربوط به رشته‌های مختلف از طرف دیگر، در سطح بین‌المللی رواج بسیاری یافته است (خاصه و همکاران، ۱۳۹۵). تحلیل نقشه‌های علم در حوزه‌های گوناگون بر اساس ترسیم شبکه‌های هم‌تألیفی و ... می‌تواند روندهای تولیدات علمی را پیش‌بینی کرده و مسیر را برای هدایت آن بر اساس نیازهای کاربردی در جوامع هموار سازد (ون ایک^۳ و والتمن^۴، ۲۰۱۰). لذا تحلیل شبکه‌های اجتماعی یک نوع پارادایم جامعه‌شناختی برای تحلیل الگوهای ساختاری در روابط اجتماعی علوم مختلف است که روش سیستماتیک را برای تبیین و آزمون فرایندهای اشتراک دانش و شناسایی گلوگاه‌های جریان علم فراهم می‌کند (بصیرغفوری و همکاران، ۱۳۹۱). پژوهش‌های مختلفی با رویکرد علم‌سنجی به‌منظور تحلیل ساختار فکری محققان حوزه‌های مختلف انجام شده است. از جمله آنها می‌توان در حوزه علم‌سنجی (کورتیل^۵، ۱۹۹۴)، حوزه

1. Hsu
2. Li

3. Van Eck
4. Waltman

5. Courtial

بازیابی اطلاعات (دینگ^۱ و همکاران، ۲۰۰۱)، مدیریت دانش (زاواراکی^۲، ۲۰۱۶) و داده‌های عظیم پزشکی (سو و لی، ۲۰۱۸) اشاره کرد.

حوزه مهم و تأثیرگذار امنیت و رسانه نیز، یکی از حوزه‌هایی است که در سال‌های اخیر تولیدات علمی مختلفی در رابطه با آن انجام شده است (انوار^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). توسعه کمی و کیفی حوزه‌های مختلف علم نیازمند شناسایی نقشه‌های علم آن حوزه است (زائو^۴ و همکاران، ۲۰۱۸). شناسایی مفاهیم کلیدی که پژوهش‌هایی حول آن جریان یافته می‌تواند مسیر را برای توسعه این حوزه از علم هموار کند. توسعه مطالعات حوزه رسانه و امنیت، می‌تواند نگاه به رسانه‌ها به‌عنوان نهادهایی که می‌توانند در سطوح امنیت ملی مداخله کنند را تغییر دهد و آنها را به بازیگران حیاتی‌تری در این حوزه تبدیل نماید (وانگ^۵، ۲۰۱۳). از آنجاکه پژوهش‌های داخلی در حوزه رسانه و امنیت تاکنون تنها به تولید کارهایی در خصوص رابطه این دو حوزه پرداخته‌اند و پژوهشی در خصوص فراتحلیل این حوزه و ترسیم نقشه علمی آن صورت نگرفته است، در این پژوهش تلاش شده تا نگاهی از این حوزه ارائه شود. از این‌رو، پژوهش حاضر بر آن است تا تولیدات علمی در حوزه رسانه و امنیت در پایگاه استنادی وبگاه علوم^۶ را از نظر شناسایی مفاهیم مهم و پرتکرار، تعیین پژوهشگران برتر بر اساس شاخص‌های مربوط به شبکه‌های هم‌تألیفی و هم‌استنادی و خوشه‌بندی موضوعی مورد بررسی و ارزیابی قرار داده و تصویر مناسبی از وضعیت کنونی حاکم بر تولیدات علمی این حوزه در عرصه بین‌المللی ارائه دهد. با توجه به اینکه به نظر می‌رسد، تاکنون چنین مطالعه‌ای در خصوص شناسایی موضوعات اصلی، خوشه‌های موضوعی، محققین و پژوهشگران حوزه رسانه و امنیت به‌نظر می‌رسد، انجام نگرفته است، لذا هدف از انجام پژوهش حاضر، ترسیم و تحلیل شبکه مفهومی «رسانه و امنیت»، از طریق پردازش بروندهای علمی پژوهشگران دنیا است و به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

- مفاهیم اصلی در حوزه «رسانه و امنیت» بر اساس پایگاه استنادی وبگاه علوم، در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ چیست؟

- نحوه پیوند و ارتباط میان مفاهیم حوزه «رسانه و امنیت» چگونه است؟

- الگوی شبکه مفهومی و نقشه هم‌رخدادی حوزه «رسانه و امنیت» چگونه

است؟

1. Ding
2. Zavarraqi

3. Anwar
4. Zhao

5. Wang
6. Web of Science

پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه این حوزه نشان می‌دهد امنیت از چشم‌انداز رسانه‌ها به‌عنوان یک بازیگر مهم امنیت ملی، کمتر مورد مطالعه قرار گرفته است. بررسی مکتب کپنهاگ و رسانه در آثار بالزاک^۱ (۲۰۰۵، ۲۰۰۸، ۲۰۱۲)، ایمر^۲ (۲۰۱۰، ۲۰۱۱) و مکدونالد^۳ (۲۰۰۸، ۲۰۱۳) ارائه شده است. دو عامل کلیدی در این مطالعات وجود دارد، اولین عامل گنجاندن رسانه‌ها به‌عنوان یک بازیگر معتبر در امنیت ملی است که استدلال‌هایی را که عمدتاً توسط بالزاک (۲۰۰۵)، (۲۰۰۸، ۲۰۱۲) ارائه شده است می‌توان دنبال کرد. عامل دوم، گسترش زمینه امنیت بر اساس الگویی‌های جامعه‌شناختی است که رسانه‌ها در آن نقش فعالی را بازی می‌کنند.

در بررسی پیشینه مرتبط با مطالعات علم‌سنجی، کارهای مختلفی به‌منظور تحلیل ساختارهای فکری و تکامل تحقیقات در حوزه‌های مختلف علوم انجام شده است. از جمله این تحقیقات، کار انوار و همکاران (۲۰۱۸) است که در پژوهش خود با عنوان «ترسیم نقشه دانش امنیت ملی در قرن ۲۱» به بررسی توسعه و تکامل تحقیقات امنیت ملی از طریق تجزیه و تحلیل مقالات این حوزه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مهم‌ترین کلمات کلیدی عبارت‌اند از «امنیت ملی»، «امنیت»، «سیاست»، «امنیت غذایی»، «ایالات متحده» و «جنگ» هستند. شن^۴ و همکاران (۲۰۱۷)، پژوهشی با عنوان «وضعیت پژوهشی، نقاط قوت و گرایش‌های موضوعی حوزه رفتار اطلاعاتی در چین با استفاده از تحلیل کتاب‌شناختی و تحلیل هم‌واژگانی» انجام دادند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ساختار پژوهش در حوزه رفتار اطلاعاتی در چین به‌صورت ناهمگون توزیع شده است و منجر به شکل‌گیری ۱۰ خوشه موضوعی شده که این خوشه‌ها عبارت‌اند از: (۱) سیستم بررسی اطلاعات؛ (۲) نوآوری خدمات و مدیریت کتابخانه؛ (۳) ابر داده و خدمات دانش؛ (۴) خط‌مشی و اکوسیستم اطلاعاتی؛ (۵) کتابدار و حفاظت از اطلاعات؛ (۶) منابع اطلاعاتی، جستجو و امنیت اطلاعات؛ (۷) شبکه‌های اجتماعی و الگوهای رفتار اطلاعاتی؛ (۸) شبکه و سازمان اطلاعاتی؛ (۹) آموزش کاربران و محیط اطلاعاتی؛ (۱۰) اطلاعات عمومی و آموزش سواد اطلاعاتی. در پژوهشی دیگر سانگ^۵ و همکاران (۲۰۱۴) با عنوان «تجزیه و تحلیل روند موضوعی حوزه بیوانفورماتیک» تحولات حوزه بیوانفورماتیک را در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱ بررسی کردند و

1. Balzacq
2. Emmers

3. McDonald
4. Shen

5. Song

حوزه‌های موضوعی این حوزه را مشخص نمودند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، در دوره‌های مختلف موضوعات جدید ظهور کرده و گسترش یافته‌اند و مباحث موضوعی با یکدیگر ادغام شده‌اند.

در حال حاضر نگرش‌های بسیار متفاوتی در رابطه با نحوه مطالعه و تحلیل امنیت و رابطه آن با رسانه وجود دارد. اگرچه دستیابی به یک توافق جمعی در خصوص رابطه امنیت و رسانه هنوز محقق نشده است؛ اما با فرا مطالعه این حوزه می‌توان کمیت و کیفیت این مطالعات را جهت ایجاد فهم کلی از این حوزه علمی بررسی کرد. در ادامه به نگاشت تصویری از این حوزه جهت ایجاد این فهم کلی خواهیم پرداخت. در این مسیر از مکتب کپنهاگ به‌عنوان چارچوب مفهومی استفاده خواهد شد و تمامی مقالاتی مورد بررسی قرار خواهد گرفت که رسانه را به‌واسطه دید وسیع آموزه‌های کپنهاگ در مطالعات امنیت ملی خود وارد کرده باشند.

چارچوب مفهومی پژوهش

بسیاری از اندیشمندان روابط بین‌الملل بر این باورند که بحث در خصوص جایگاه امنیت در سیاست خارجی کشورها یکی از مباحث مهم در درک روابط بین‌الملل محسوب می‌گردد. عوامل بسیاری می‌تواند بر مفهوم امنیت تأثیرگذار باشند و امنیت ملی یک کشور را دستخوش تغییر کنند یکی از این عوامل رسانه‌ها هستند (داس^۱، ۲۰۱۳). رسانه‌ها به‌عنوان عامل تأثیرگذار در امنیت ملی کشورها در این سال‌ها مورد توجه قرار گرفته است. پژوهش‌ها نیز به این موضوع توجه داشته‌اند و پژوهش‌هایی نیز در این رابطه انجام شده است. در مطالعات امنیتی مکتبی که به عواملی فراتر از روابط نظامی بین کشورها در تحلیل امنیت پرداخت، مکتب کپنهاگ^۲ بود (آذرشب و همکاران، ۱۳۹۶). مکتب کپنهاگ که با آثار باری بوزان^۳ از جمله کتاب «مردم، دولت و هراس» شکل گرفت، تلاش کرد تا مطالعات امنیتی را از روابط نظامی کشورها فراتر ببرد. مکتب کپنهاگ تأکید خاصی بر جنبه‌های اجتماعی امنیت دارد و عواملی مانند رسانه‌ها را در تشدید و یا تضعیف امنیت دخیل می‌داند (پارتیشیا^۴ و بلیا^۵، ۲۰۱۲). کتب کپنهاگ یکی از رویکردهایی است که بر مطالعات امنیتی تمرکز دارد و مفاهیم جدیدی را در این رابطه ارائه کرده است. این مکتب مسائل سنتی امنیتی را به چالش می‌کشد و موضوعات تازه‌ای بر آن می‌افزاید. این مکتب

1. Does

2. Copenhagen School

3. Buzan

4. Patricia

5. Bellia

برخلاف مکتب‌های سنتی امنیت، دارای دیدگاهی تنگ‌نظرانه در خصوص عوامل مؤثر بر امنیت نیست و عوامل امنیتی را به عوامل نظامی تقلیل نمی‌دهد و از سوی دیگر، مانند مکاتب جدیدتر انتقادی و پست‌مدرنیسم، فقط در پی انتقاد و چالش اندیشه‌های قدیمی نیست (بالزاک، ۲۰۰۵).

بوزان امنیت را مفهومی توسعه‌نیافته می‌داندست و تلاش کرد یک تعریف دوباره از امنیت ارائه دهد. وی به‌عنوان بنیان‌گذار مکتب مطالعات امنیتی کپنهاگ با انتقاد از آنچه آن را برداشت ساده‌انگارانه از مفهوم امنیت می‌نامد، اعتقاد دارد که برخلاف اعتقاد رئالیست‌ها به کسب امنیت از طریق کسب قدرت یا اعتقاد آرمان‌گرایان به تأمین امنیت از طریق صلح، اکنون نیاز به ارائه یک دیدگاه میانه که هر دو مفهوم قدرت و صلح را در خود جای دهد به‌عنوان بهترین تعریف برای مفهوم امنیت ضروری هست (بوزان و همکاران، ۱۹۹۸). وی ابعاد امنیت را در پنج بُعد نظامی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و زیست‌محیطی گسترش می‌دهد (باربورا^۱، ۲۰۱۹). مکتب کپنهاگ را می‌توان واکنشی نسبت به دیدگاه رئالیست‌ها و لیبرالیست‌ها نسبت به امنیت دانست؛ درحالی‌که رئالیست‌ها در حوزه امنیت محوریت را به قدرت نظامی می‌دادند، لیبرال‌ها با نگاهی مثبت تأمین امنیت را در دستیابی به صلح می‌دانستند (بالزاک، ۲۰۰۸). درواقع، بوزان برخلاف رویکردهای پیشین در مورد امنیت که آن را امری عینی و واقعی تصور می‌کردند، بیان می‌کند که امنیت مسئله‌ای است بین ذهنی که مبتنی بر تصمیم بازیگران خواهد بود.

در مکتب کپنهاگ، مسائل هنگامی به امنیتی و غیرامنیتی تبدیل می‌شود که توسط بازیگران معتبر (نخبگان سیاسی) به‌عنوان تهدید برای امنیت ملی شناخته می‌شود (ایمر، ۲۰۱۳). نظریه «امنیتی‌سازی^۲» از فراگیرترین و مهم‌ترین نظریاتی است که از سوی مکتب کپنهاگ مطرح شده است. این نظریه جایگاهی محوری در معرفی مکتب کپنهاگ دارد و درواقع مبانی فرانظری و دلالت‌های سیاسی آن را نشان می‌دهد (ویور^۳، ۲۰۰۳). امنیتی‌سازی، به خارج کردن یک مسئله از حوزه سیاست عادی و وارد کردن آن به قلمرو سیاست اضطراری از طریق بازنمایی آن به‌عنوان یک تهدید گفته می‌شود (ویور، ۲۰۰۳). تاکنون نیز مقالات زیادی در این خصوص منتشر شده است. به گزارش پایگاه وب‌آو ساینس در دوره زمانی ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۹، ۸۳ مقاله در نشریات روابط بین‌الملل با عنوان امنیتی‌سازی یا غیرامنیتی‌سازی چاپ شده است. همچنین گزارش‌های

1. Barbora
2. securitization

3. Weaver

مؤسسه مطالعات روابط بین‌الملل^۱ نشان می‌دهد که طی این بازه زمانی، ۱۴۲ مقاله در این حوزه منتشر شده است (پرام گاد^۲ و پترسن^۳، ۲۰۱۱).

یکی از نتایج فراگیر شده نظریه امنیتی‌سازی توسط مکتب کپنهاگ، آن است که معیار صدق و کذب در رابطه با امنیت و گزاره‌های امنیتی صادق نیست؛ یعنی نمی‌توان گفت که فلان مسئله، مسئله امنیتی است یا نه، بلکه می‌توان گفت اگر شرایط مناسب باشد، ممکن است مسئله امنیتی شود و اگر نه، امنیتی‌سازی ناقص یا نامناسب انجام می‌شود. از این‌رو، مکتب کپنهاگ کانون توجه مطالعات امنیتی را از رابطه تهدید - واقعیت به آنچه کنش‌های گفتاری میان نهادهای مختلف اجتماعی انجام می‌دهند تغییر داد (استیرزل^۴، ۲۰۱۴). به اعتقاد کپنهاگی‌ها، امنیت از طریق تعامل بین‌ذهنی^۵ و به شکل اجتماعی برساخته می‌شود. درک مفهوم امنیت در هر جامعه‌ای، بستگی به ارتباط متقابل کنشگران امنیتی و ساختارهای اجتماعی دارد و تا اندازه زیادی وابسته به عواملی مانند هنجارها، هویت‌ها، فرهنگ‌ها و اندیشه‌هاست؛ بنابراین، در بسترهای مختلف اجتماعی ممکن است که ادراکات متفاوتی در رابطه با امنیت وجود داشته باشد؛ بنابراین مکتب کپنهاگ مطرح کرد که در بیشتر موارد، ما باید هدف را غیرامنیتی‌سازی قرار دهیم. آنها معتقدند که در چشم‌انداز حل منازعات، راه‌حل پیشرو غیرامنیتی‌سازی به جای تولید امنیت بیشتر و غیرضروری است. غیرامنیتی‌سازی به معنای حرکت دادن مسائل به سمت خارج‌سازی آنها از حالت اضطراری و داخل‌سازی آنها به فرایند طبیعی چانه‌زنی حوزه سیاسی است (کلومبا^۶ و ویلیامز^۷، ۲۰۱۰).

مکتب کپنهاگ استدلال می‌کند که مسائل فقط وقتی به‌عنوان تهدید محسوب می‌شود که توسط بازیگران امنیت، به مسائل امنیتی تبدیل شود. این بازیگران قدرت این را دارند که موضوع را فراتر از عوامل سیاست خارجی ببرند و با اعلام اینکه مسئله مهم است با اقدامات فوری برای جلوگیری از تهدید مورد بررسی قرار دهند. پس از آن، موفقیت یا عدم موفقیت در فرایند امنیتی‌سازی یک موضوع، پذیرش افکار عمومی از میزان اهمیت موضوع است که مسئله مهمی محسوب می‌شود. در پذیرش و یا عدم پذیرش موضوعات مطرح شده به‌عنوان موضوع امنیتی توسط افکار عمومی رسانه‌ها نقش اساسی دارند (ایروخمانف^۸، ۲۰۱۷).

کپنهاگی‌ها معتقدند انسجام فکری در رابطه با امنیت را نه با محدود کردن

1. International Studies Association

2. Pram gad

3. Peterson

4. Stritzel

5. intersubjective

6. Columba

7. Williams

8. Eroukhanoff

امنیت به بخش نظامی، بلکه با بررسی منطقی خود امنیت باید به دست آورد. مکتب کپنهاگ در پاسخ به این سؤال که چه کسی پدیده را امنیتی می‌کند، معتقد است که هر کسی می‌تواند هر پدیده را امنیتی نماید؛ مثلاً رسانه‌ها یا رهبران گروه‌های سیاسی می‌توانند یک مسئله غیرامنیتی را تبدیل به مسئله امنیتی کنند (آذرشب و همکاران، ۱۳۹۶). این برداشتی واقع‌گرایانه است که هر بازیگری مانند رسانه‌ها که حداقل شرایط امنیتی ساختن پدیده‌ای را داشته باشد، می‌تواند پدیده‌ای را امنیتی نماید، این می‌تواند ما را به این نتیجه برساند که احتمال ناکامی در امنیتی ساختن و امکان امنیتی شدن پدیده‌هایی که به شرایط اضطرار نرسیده در دست بازیگرانی مانند رسانه‌ها است. شکی وجود ندارد که مکتب کپنهاگ حوزه وسیع‌تری را برای مفهوم‌سازی امنیت ارائه کرده و بنابراین دارای کاربرد بیشتری در مطالعات امنیت است؛ بنابراین، با توجه به آرا و نظریات مکتب کپنهاگ، در حالی که عوامل عینی و مادی در درک امنیت حائز اهمیت هستند، تحلیل دامنه وسیع‌تری از امنیت که شامل عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و ارتباطی است، مهم تلقی می‌شوند (باربورا، ۲۰۱۹).

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش که از نوع کاربردی به شمار می‌رود، از فنون علم‌سنجی و همچنین تحلیل شبکه‌های اجتماعی استفاده شده است. جامعه پژوهش حاضر را تمامی تولیدات علمی پژوهشگران در حوزه رسانه و امنیت که در پایگاه علمی وب آو ساینس بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ نمایه شده‌اند تشکیل داده است. میزان تولیدات علمی نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر، از معیارهای مهم ارزیابی و رتبه‌بندی علمی کشورها، پژوهشگران، مؤسسات و دانشگاه‌ها در جهان به‌شمار می‌رود. در سالیان اخیر پژوهشگران زیادی از تحلیل‌های علم‌سنجی برای انجام تحقیقات خود استفاده نموده‌اند که جامعه آماری اکثر این پژوهش‌ها تولیدات علمی نمایه شده در پایگاه‌های علمی و اطلاعاتی معتبر نظیر وب آو ساینس است. گردآوری داده‌ها از پایگاه استنادی وبگاه علوم به‌صورت زیر انجام شده است. در صفحه جستجوی وبگاه علوم تمامی کلمات و کلیدواژه‌های مرتبط با این موضوع در فاصله زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ جستجو شده است. از آنجا که این پژوهش از مکتب کپنهاگ به‌عنوان چارچوب مفهومی

استفاده کرده است، این مکتب نیز به عنوان یک کلیدواژه به همراه کلمه امنیت ملی در جستجوها آمده است. کلیدواژه‌هایی که مورد جستجو قرار گرفت و فرمول جستجو^۱ آورده شده است.

استفاده از فرمول جستجوی فوق منجر به بازیابی تعداد ۵۳۶ مقاله در تاریخ ۱۴ دسامبر ۲۰۱۹ گردید. ۵۳۶ مقاله که حداقل یکی از کلیدواژه‌های جستجو شده را در عنوان خود داشتند بازیابی گردید که بررسی این مقالات نشان داد همگی در حوزه رسانه و امنیت ملی و به‌ویژه با چارچوب مکتب کپنهاگ نوشته شده‌اند. پس از بارگیری و ذخیره رکوردهای پیش‌گفته، با توجه به سؤالات پژوهش از روش‌های مختلف علم‌سنجی استفاده شد. در این راستا به‌منظور خوشه‌بندی و مصورسازی موضوعات پرتکرار در پژوهش‌های حوزه رسانه و امنیت که با توجه به فراوانی رخداد کلمات در عنوان مقالات انجام می‌شود، از نرم‌افزار Vosviewer نسخه ۱,۶,۱۳ استفاده شد. همچنین در محاسبه و ترسیم شبکه‌های هم‌تألیفی و تعیین انواع آن و همچنین شناسایی پژوهشگران تأثیرگذار در حوزه رسانه و امنیت که بر اساس محاسبه شاخص‌های مختلف انجام می‌شود، از همین نرم‌افزار استفاده گردید. اساس این نرم‌افزار بر تحلیل‌های هم‌استنادی و تحلیل‌های هم‌رخدادی شکل گرفته است (عرفان‌منش و ارشدی، ۱۳۹۴). در شیوه تحلیل شبکه‌های اجتماعی، نرمال‌سازی به شیوه آزمون داده‌های عددی انجام نمی‌شود (زانکارو^۲ و همکاران، ۲۰۱۵)؛ بنابراین در پژوهش حاضر، نرمال‌سازی داده‌ها بر اساس شاخص‌های تحلیل شبکه‌های اجتماعی توسط نرم‌افزار به‌صورت خودکار روی داده‌ها انجام شده است.

پس از بارگیری و ذخیره رکوردهای مذکور (در مجموع ۵۳۶ رکورد ذخیره و پردازش شد)، با توجه به سؤالات پژوهش به‌منظور خوشه‌بندی و مصورسازی موضوعات حوزه رسانه و امنیت که با توجه به فراوانی رخداد کلمات مورد جستجو در عنوان مقالات انجام می‌شود، از نرم‌افزار پیش‌گفته استفاده شده است. پژوهشگران جهت سنجش روایی پژوهش حاضر از دو راهبرد استفاده کرده‌اند. راهبرد اول، استفاده از ابزاری که پیش‌ازاین در پژوهش‌های مشابه استفاده شده بود و راهبرد دوم، سنجش روایی صورتی بود. در روایی صورتی پژوهشگران ابزار مورد استفاده را مورد پرسش خبرگان قرار دادند و آنها اعتبار ابزار مورد استفاده را تأیید کردند.

1. from Web of Science Core Collection: You searched for: TITLE: ("media" + "securitization") OR TITLE: ("media" + "securitisation") OR TITLE: ("media" + "desecuritization") OR TITLE: ("media" + "desecuritisation") OR TITLE: ("media" + "security") OR TOPIC: ("media" + "Copenhagen school") OR TOPIC: ("media" + "Copenhagen-school") OR TOPIC: ("media" + "National Security") Results: 536

2. Zancanaro

یافته‌های پژوهش

یافته‌های استخراج شده از خروجی پایگاه علمی وب آو ساینس و مقالات نمایه شده در این پایگاه حاکی از آن است که تاکنون تعداد ۵۳۶ مقاله توسط پژوهشگران مختلف در حوزه رسانه و امنیت منتشر شده است. تعداد کل نویسندگان در شبکه استنادی ۹۸۴ نفر است که از این تعداد، ۲۸ نویسنده به صورت فعال با تعداد حداقل دو مقاله در این حوزه پژوهشی، در قالب گره^۱ با همدیگر در ارتباط هستند. در این میان آگزی^۲، چانگ^۳ و دیتمان^۴ هر یک به ترتیب با تعداد ۵ و ۳ و ۳ مقاله در حوزه رسانه و امنیت حائز رتبه‌های اول تا سوم می‌باشند. ده پژوهشگر برتر به لحاظ تعداد مقالات منتشر شده در حوزه امنیت و رسانه در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. پرتالیف‌ترین نویسندگان در حوزه رسانه و امنیت

Table 1. Top writers in the field of media and security

ردیف	نام نویسنده Writer	تعداد مقالات N	درصد از کل مقالات percent
1	Oxley A	5	933
2	Chung Wy	3	56
3	Dittmann J	3	56
4	Lehto M	3	56
5	Zanasi A	3	56
6	Abeles N	2	373
7	Altheide DI	2	373
8	Artioli M	2	373
9	Bhattacharya M	2	373
10	Chen H	2	373

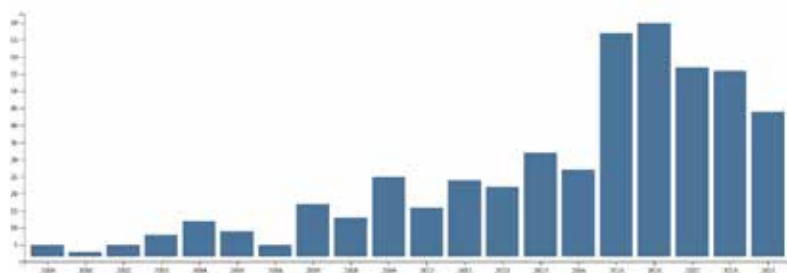
این پژوهشگران مقالات دیگری نیز منتشر کرده‌اند؛ اما از آنجاکه هدف این پژوهش بررسی حوزه علمی رسانه و امنیت است، صرفاً به مقالات این حوزه پرداخته شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که روند انتشار مقالات حوزه رسانه

1. node
2. Oxley

3. Chung
4. Dittmann

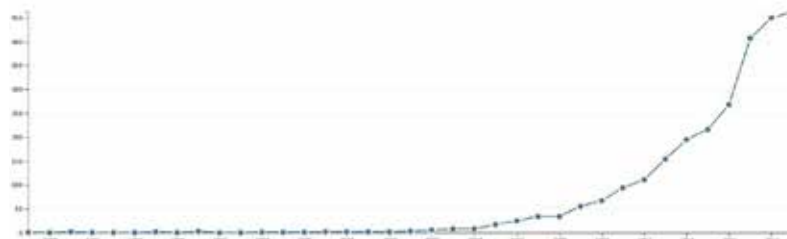
و امنیت از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۹ صعودی بوده است. بیشترین مقالات حوزه رسانه و امنیت نیز به ترتیب در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۵ و ۲۰۱۷ هر یک به ترتیب با تعداد ۷۰ و ۶۷ و ۵۷ مقاله تدوین و منتشر شده است. بیشترین تعداد مقالات در سال ۲۰۱۶ با ۷۰ مقاله و بیشترین میزان استناد در سال ۲۰۱۹ با ۴۶۲ استناد بوده است. این داده‌ها در نمودار ۱ و ۲ مقابل مشاهده است.

نمودار ۱. تعداد مقالات منتشر شده از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۹
Figure 1. Number of articles published from 2000 to 2019

با توجه به دوره باروری علمی، همان‌گونه نمودار ۲ هم نشان می‌دهد می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که مقالات سال‌های ابتدایی استناد بیشتری نسبت به سال‌های پایانی مطالعه دریافت کرده‌اند.

نمودار ۲. تعداد استنادات به مقالات حوزه امنیت و رسانه از سال ۱۹۸۴
Figure 2. Number of citations to articles in the field of security and media since 1984

پر استنادترین مقالات

بهره‌وری پژوهشگران را می‌توان بر اساس تعداد مقالاتی که منتشر می‌کنند اندازه‌گیری کرد؛ اما آنچه مشخص است اینکه چنین شاخصی ناقص خواهد بود؛ زیرا گرچه داشتن مقاله (بهره‌ور بودن) لازمه و پیش‌نیاز مورد استناد قرار گرفتن است، اما نفوذ پژوهشگران تنها از انتشار پژوهش‌ها (هرچند متعدد هم باشند) نشئت نمی‌گیرد بلکه ایده‌های موجود در این پژوهش‌ها باید توسط دیگران مطالعه و در قالب استناد ظاهر شوند (باستیان^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). حتی اگر پژوهشی بسیار دقیق انجام شود و به‌خوبی نوشته شود؛ اما اگر ناشناخته بماند مانند این است که هرگز انجام نشده است؛ بنابراین، تأثیرگذاری یک پژوهشگر تنها متأثر از تعداد آثار منتشرشده‌اش نیست بلکه مهم‌تر از آن میزان استفاده و استناددهی دیگران به این آثار است. بر این اساس، اگر پژوهش یک پژوهشگر تأثیرگذار است لازم است در پژوهش‌های دیگر مورد استفاده و استناد قرار گیرد و میزان استناددهی به ایده‌های موجود در آثار یک پژوهشگر عاملی کلیدی در جهت‌گیری یک حوزه پژوهشی به شمار می‌رود.

مجموع تعداد استنادات به این ۵۳۶ مقاله ۲۶۳۳ مورد است و شیب صعودی را در دهه اخیر نشان می‌دهد. ۷ مورد از مقالاتی که بیشترین استنادها را در حوزه رسانه و امنیت دریافت کردند در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. پر استنادترین مقاله‌های حوزه رسانه و امنیت

Table 2. The most cited articles in the field of media and security

	Title	Authors	Source Title	Publication Year	Total Citations	Average per Year
1	Talking Past Each Other? Cultural Framing of Skeptical and Convinced Logics in the Climate Change Debate	Hoffman, Andrew J.	Organization & Environment	2011	124	13/78
2	The Leaky Leviathan: Why The Government Condemns And Condones Unlawful Disclosures Of Information	Pozen, David E.	Harvard Law Review	2013	69	9/86

1. Bastian

ادامه جدول ۲.

	Title	Authors	Source Title	Publication Year	Total Citations	Average per Year
3	Examining the Effectiveness of Climate Change Frames in the Face of a Climate Change Denial Counter-Frame	McCright, Aaron M.; Charters, Meghan; Dentszman, Katherine; Dietz, Thomas	Topics In Cognitive Science	2016	44	11
4	Green dreams or pipe dreams?: Media framing of the U.S. biofuels movement	Wright, Wynne; Reid, Taylor	Biomass & Bioenergy	2011	41	4/56
5	Beyond anything we have ever seen': beheading videos and the visibility of violence in the war against ISIS	Friis, Simone Molin	International Affairs	2015	36	7/2
6	Hero on Twitter, Traitor on News: How Social Media and Legacy News Frame Snowden	Qin, Jie	International Journal Of Press-Politics	2015	33	6/6
7	Politics and the London 2012 Olympics: the (in) security Games	Houlihan, Barrie; Giulianiotti, Richard	International Affairs	2012	28	3/5

شبکه هم‌تألیفی

ساختار شبکه‌های هم‌تألیفی از گره‌ها (نویسندگان) و روابط بین گره‌ها تشکیل شده است. فنون تحلیل شبکه اجتماعی برای کشف الگوهای این روابط به کار می‌رود. با بررسی شبکه هم‌تألیفی می‌توان ساختار دانش در یک حوزه خاص را ترسیم نمود. شبکه هم‌تألیفی، شبکه‌ای اجتماعی است که شامل مجموعه‌ای از پژوهشگران هست که هرکدام از آنها با یک یا چند پژوهشگر دیگر در ارتباط‌اند؛ مشروط بر اینکه در یک یا چند مقاله باهم، هم‌نویسنده باشند. به عبارت دیگر، تحلیل هم‌تألیفی بر این اصل استوار است که وقتی دو یا چند پژوهشگر به صورت مشترک مقاله منتشر می‌کنند، می‌توان فرض کرد که پیوندهایی از نوع فکری و اجتماعی بین آنها وجود دارد. در تحلیل شبکه‌های هم‌نویسندگی، به تعاملاتی که بین عامل‌ها رخ می‌دهد، پرداخته می‌شود.

یکی از مواردی که باعث تأثیرگذاری یک پژوهشگر در حوزه تخصصی‌اش می‌شود، نحوه تعامل او با سایر پژوهشگران است (مکگولین^۱ و کرک^۲، ۲۰۱۴). توانایی تأثیرگذاری بر دیگران از این طریق باعث می‌گردد تا آن پژوهشگر از نفوذ علمی بالاتری برخوردار شود. به عبارت دیگر، پژوهشگری دارای نفوذ اجتماعی بالاتر است که قادر باشد از طریق تعاملات اجتماعی با سایر پژوهشگران افکار را تغییر دهد. انجام دادن پژوهش‌های گروهی و انتشار یافته‌های جمعی نیازمند برقراری تعاملات ذهنی و اجتماعی میان افراد همکار است که این ارتباطات را می‌توان از طریق شبکه‌های هم‌تألیفی به تصویر کشید (اصنافی و همکاران، ۱۳۹۶). با توجه به اینکه پدیده هم‌تألیفی یکی از مصادیق بارز همکاری علمی است می‌تواند به‌عنوان شاخصی برای سنجش آن در نظر گرفته شود. تألیف مشترک بین پژوهشگران باعث به وجود آوردن شبکه اجتماعی بین آنها می‌شود. به عبارتی دیگر، شبکه‌های هم‌تألیفی یا هم‌نویسندگی رایج‌ترین نوع شبکه‌های اجتماعی هستند (عرفان‌منش و ارشدی، ۱۳۹۴). هم‌تألیفی رسمی‌ترین جلوه همکاری فکری میان نویسندگان در تولید پژوهش‌های علمی است (سهیلی و همکاران، ۱۳۹۲). از آنجاکه در این پژوهش یکی از اهداف ترسیم شبکه هم‌تألیفی در حوزه رسانه و امنیت بود، تلاش شد شبکه هم‌تألیفی میان ۵۳۶ مقاله استخراج شده از این حوزه ترسیم شود. در ادامه شبکه هم‌تألیفی بین نویسندگان حوزه رسانه و امنیت نشان داده شده است. نکته مهم در این خصوص این است که موضوعاتی که از کلیدواژه‌های مختلف از علوم متفاوت برای استخراج شبکه هم‌تألیفی استفاده می‌کند به‌طور معمول شبکه‌های هم‌تألیفی ضعیف‌تری دارند، این موضوع در ادامه به‌خوبی مشخص است.

1. McGloin

2. Kirk

شکل ۳. شبکه هم‌تألفی نویسندگان حوزه امنیت و رسانه
Figure 3. Co-authored network of writers in the field of security and media

این نقشه هم‌تألفی در حوزه رسانه و امنیت متشکل از ۲۸ گره (نویسنده) است. این ۲۸ نویسنده تأثیرگذار حداقل ۲ مقاله در حوزه رسانه و امنیت منتشر کرده‌اند. پررنگ بودن خطوط ارتباطی بین نویسندگان، نشانگر همکاری بیشتر نویسندگان با یکدیگر و بزرگ بودن دوایر مربوط به تأثیرگذاری و مرکزیت نویسنده هست. همچنین قطر دایره‌ها و اندازه فونت‌ها نشانگر میزان برونداد علمی پژوهشگران این حوزه است. موقعیت قرارگیری نام هر پژوهشگر نسبت به پژوهشگران دیگر نیز نشان دهنده ارتباط آنها با یکدیگر است. در این شبکه برای نشان دادن پژوهشگران مرتبط از یک طیف رنگ استفاده شده است. گسترده‌ترین شبکه هم‌تألفی میان ۵ پژوهشگر از جمله چن^۱ و هائو^۲ شکل گرفته است که همگی با کلیدواژه‌های امنیت ملی، مکتب کپنهاگ و رسانه مقالات مشترکی را

1. Chen

2. Hao

منتشر کرده‌اند. از آنجاکه رسانه و امنیت ملی از دو حوزه کاملاً جداگانه هستند، مقالاتی که در این رابطه نوشته شده است محصول نویسندگانی از این دو حوزه مختلف است و به جز این حوزه این نویسندگان هم‌تألیفی دیگری نداشته بنابراین شبکه هم‌تألیفی آنها ضعیف هست. همان‌گونه که دیده می‌شود نویسندگانی مانند واش، جیمز، چانگ و ... از حوزه‌های گوناگون در این حوزه مقاله مشترک چاپ کرده‌اند با این وجود هم‌تألیفی‌ها در حد یک یا دو مقاله فراتر نرفته است و بنابراین شبکه قوی هم‌تألیفی در حوزه رسانه و امنیت شکل نگرفته است.

برترین نویسندگان و کشورها

تعداد نویسندگان مقالات بازایی شده در این پژوهش، شامل ۹۸۴ نویسنده بوده که از این میان تعداد ۲۸ نویسنده حداقل ۲ مقاله منتشر کرده‌اند. ۱۰ نویسنده برتر دنیا در حوزه امنیت و رسانه بر اساس تعداد انتشار، در جدول ۳ دیده می‌شود.

جدول ۳. پژوهشگران برتر و نویسندگان با بیشترین استنادات
Table 3. Top researchers and authors with the most citations

تعداد استنادات The most citations	تعداد مقالات N	نام نویسنده Author	ردیف
71	2	Altheide, David L.	1
62	2	Meyer, Ds	2
18	2	Jong-Sung	3
11	2	Cheong, Pauline Hope	4
11	2	Shinoda, Tomohito	5
10	2	Wahl-Jorgensen, Karin	6
9	2	Bhattacharya, Maumita	7
9	2	Wilcox, Heidi	8
7	2	Walsh, James P.	9
6	3	Chung, Wingyan	10

کشورها با بیشترین انتشار

در این پژوهش تولیدات علمی از تعداد ۶۳ کشور بازیابی شد. از این میان ۱۰ کشور برتر در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. کشورها با بیشترین انتشارات در حوزه رسانه و امنیت
Table 4. Countries with the most publications in the field of media
and security

درصد percent	تعداد مقالات N	نام کشور Country	ردیف
29/291	157	امریکا	1
9/142	49	چین	2
7/649	41	انگلیس	3
5/597	30	کانادا	4
4/478	24	استرالیا	5
3/731	20	هند	6
3/358	18	روسیه	7
2/799	15	آلمان	8
2/799	15	مالزی	9
1/866	10	ایتالیا	10

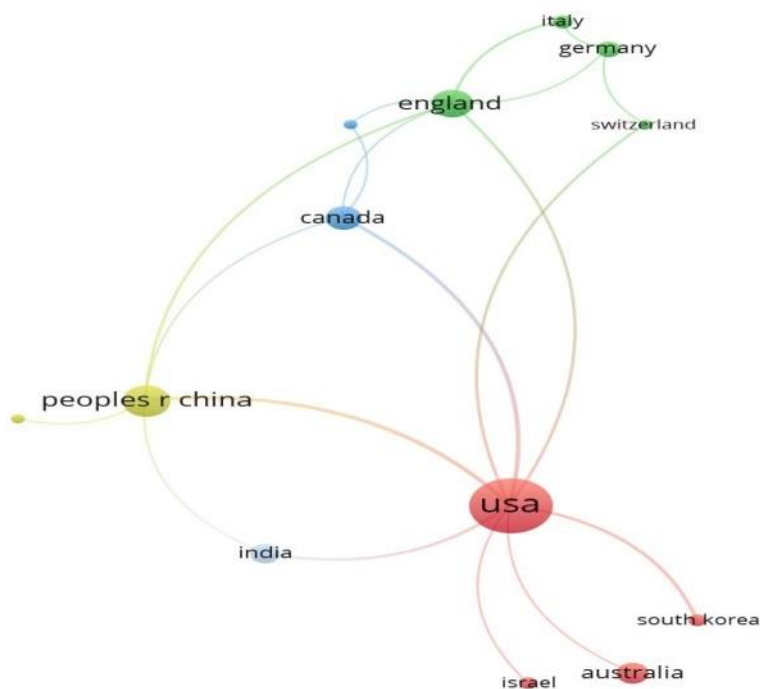
همان‌طور که مشاهده می‌شود، بیشترین تعداد مقالات و پژوهش‌ها در این حوزه از علم با ۲۹/۲۹۱ درصد (تعداد ۱۵۷ مقاله) در کشور آمریکا و کمترین با ۰/۱۸۷ درصد (تعداد ۱ مقاله) در کشور زیمبابوه منتشر شده است. کشور ایران با یک مقاله و با ۰/۱۸۷ درصد در رتبه ۵۴ قرار دارد که دلیل برتری آن نسبت به دیگر کشورها در این حوزه با همان درصد، میزان استنادات بیشتر است.^۱ نتایج در زمینه برترین کشورها بر اساس تعداد تولیدات علمی نشان داد آمریکا با ۲۹/۲۹۱ درصد در رتبه اول و به ترتیب رتبه دوم تا پنجم را چین (۹/۱۴۲ درصد)، انگلیس (۷/۶۴۹ درصد)، کانادا (۵/۵۹۷ درصد) و استرالیا (۴/۴۷۸ درصد) کسب نمودند. در بررسی هم‌تألیفی پر استنادترین کشورها

۱. اطلاعات مقالات منتشر شده از نویسندگان ایرانی در این حوزه:

The Islamic Republic of Iran's Strategy Against Soft Warfare; By: Anoosheh, E ; proceedings of the 11th European conference on information warfare and security; 2012; 11th European Conference on Information Warfare and Security (ECIW)

نتایج نشان داد از میان ۶۳ کشور که تولیدات علمی بازتابی شده را به عهده داشتند، تعداد ۱۳ کشور دارای بیشترین مشارکت در تألیف مشترک بودند که دارای تعداد ۲۰ هم‌تألیفی بوده و در ۱۲ خوشه قرار گرفتند. همان‌گونه که در شکل ۴ دیده می‌شود مرکزیت شبکه هم‌تألیفی کشورها با کشور امریکاست و بیشترین هم‌تألیفی را با دیگر کشورها دارد.

شکل ۴. نمودار هم‌تألیفی کشورها
Figure 4. Co-authored diagram of countries

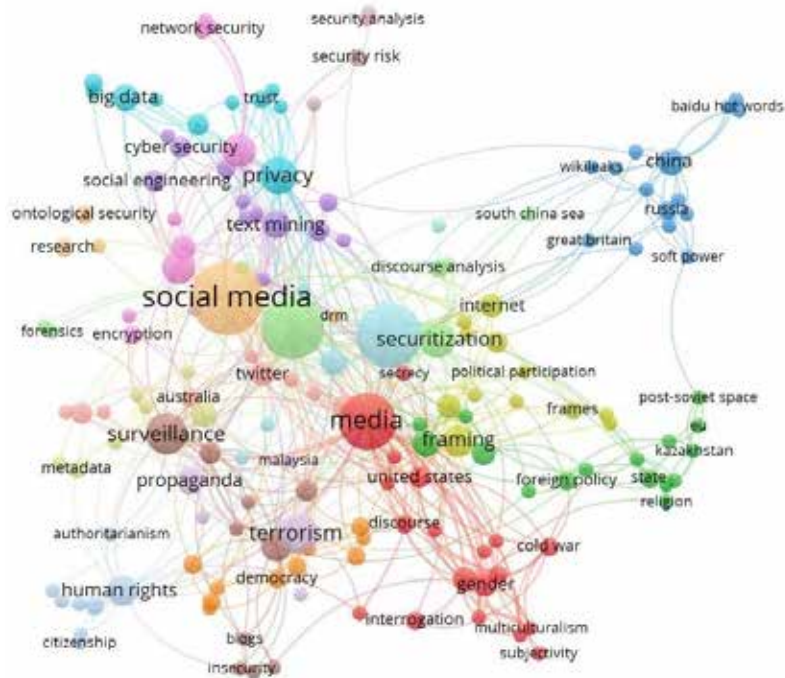

خوشه‌های موضوعی حوزه رسانه و امنیت

در این بخش تحلیل و بررسی خوشه‌های موضوعی و موضوعات مطرح در هر خوشه ارائه شده است. شکل ۵ خوشه‌بندی موضوعی حوزه رسانه و امنیت را نشان می‌دهد.

شکل ۵. خوشه‌بندی موضوعات حوزه رسانه و امنیت

Figure 5. Clustering of media and security issues media and security issues

با ترسیم خوشه‌های موضوعی می‌توان پرتکرارترین مفاهیم حوزه رسانه و امنیت و همچنین روند تحول آنها را مشاهده نمود. مفاهیم کلیدی که نویسندگان در این پژوهش‌ها مورد استفاده قرار داده‌اند بسیار اهمیت دارد زیرا مفاهیم اصلی هستند که نویسندگان برای ارتباط با مخاطبان به کار برده است. نویسندگان تولیدات علمی بازتابی شده در این مطالعه، از تعداد ۱۳۹۲ مفهوم کلیدی مختلف استفاده کرده‌اند که از این میان ۱۷۳ کلمه حداقل ۲ بار تکرار شده‌اند. مفاهیم پرتکرار با دایره نشان داده می‌شوند. دایره بزرگ‌تر و فونت بزرگ‌تر در تصویر نمایان‌گر مفاهیمی است که بیشتر تکرار شده‌اند و دایره کوچک‌تر نشان‌دهنده کم تکرار شدن کلمات است. بزرگی و کوچکی دایره‌ها نشان‌دهنده میزان دانش موجود در مورد هر مفهوم است. ده مفهومی

که بیشترین تکرار را در مقالات داشتند شامل رسانه‌های اجتماعی^۱، امنیت ملی^۲، امنیت^۳، رسانه^۴، نظارت^۵، تروریسم^۶، حریم خصوصی^۷، امنیت اطلاعات^۸، چارچوب‌سازی^۹ و رسانه‌های جدید^{۱۰} بود.

در این نقشه، مفاهیم با گره‌های بزرگ‌تر در شبکه مشخص شده‌اند. در تصویر اندازه گره نشان‌دهنده میزان مرکزیت رتبه هر مفهوم نسبت به سایر مفاهیم حاضر در شبکه است، به گونه‌ای که مفاهیم دارای مرکزیت بالاتر، گره‌های بزرگ‌تری دارند لذا مفاهیمی چون «امنیتی‌سازی»، «امنیت»، «رسانه اجتماعی»، «حریم خصوصی» و «چارچوب‌سازی» از مهمترین گره‌های این شبکه می‌باشند. همچنین مفاهیمی که از لحاظ مکانی در مرکز شبکه قرار گرفته‌اند، به‌طور احتمالی دارای مرکزیت بالاتر هستند و مفاهیمی که در پیرامون شبکه هستند، مرکزیت در آنها پایین است. به‌طور مثال قدرت نرم، مذهب، جنگ نرم و ... از جمله مفاهیمی هستند که کمترین میزان رویت‌پذیری را دارند. به‌طور کلی نزدیکی گره‌ها به یکدیگر از لحاظ مکانی در شبکه نشانگر نزدیکی روابط مفاهیم به یکدیگر است؛ مانند نزدیکی «رسانه» با «چارچوب‌سازی» و «امنیتی‌سازی» و «اینترنت». پرتکرارترین مفاهیم بر اساس هم‌رخدادی در ۲۱ خوشه با ۷ رنگ قرار گرفتند. ۵ خوشه اول در شکل ۶ نشان داده شده است.

1. social media
2. national security
3. security
4. media

5. surveillance
6. terrorism
7. privacy
8. information security

9. Framing
10. new media

شکل ۶. ۵ خوشه اول شبکه خوشه‌بندی موضوعی حوزه امنیت و رسانه

Figure 6. 5 The first cluster of thematic clustering network in the field of security and media

Cluster 1 (19 items)	Cluster 2 (16 items)	Cluster 3 (15 items)	Cluster 4 (12 items)	Cluster 5 (12 items)
cold war	colombia	baidu hot words	climate change	border security
discourse	communication	china	experiment	cyber security
feminism	culture	cyberspace	facebook	cyber war
gender	education	estonia	frames	human security
interrogation	eu	great britain	framing	influence
japan	foreign policy	information operations	internet	international relations
media	framing theory	information warfare	multimedia	machine learning
multiculturalism	kazakhstan	international relations	nuclear weapons	natural language proces
national identity	mass media	iran	political participation	social engineering
neoliberalism	nato	micro-blog	social movements	social media analytics
race	politics	rusia	threat construction	social network analysis
refugee crisis	post-soviet space	societal risk perception	youth	text mining
secrecy	public opinion	soft power		
subjectivity	religion	usa		
torture	society	wikileaks		
united states	state			
vulnerability				
war on terror				
whiteness				

همان‌گونه که در شکل ۶ دیده می‌شود در این ۵ خوشه، خوشه اول با بیشترین کلیدواژه (۱۹ کلیدواژه) و خوشه چهارم و پنجم (۱۲ کلیدواژه) با کمترین کلیدواژه دارای موضوعات محوری متفاوتی هستند. می‌توان گفت موضوعات محوری هر خوشه متفاوت بوده و همان‌گونه که مشاهده می‌شود در خوشه اول جنگ سرد، جنگ و ترور در کنار رسانه موضوعات اصلی خوشه را تشکیل می‌دهند در حالی که در خوشه سوم روسیه، چین و ایران در کنار فضای سایبری و قدرت نرم موضوعات اصلی خوشه را تشکیل می‌دهد که نشان‌دهنده رویکرد مقالات در خصوص پرداختن به کشورهایی مانند ایران در این حوزه است. خوشه پنجم با موضوعات اصلی جنگ سایبری، امنیت سایبری، مرز سایبری و امنیت انسانی، بیش از همه به تهدیدات سایبری برای امنیت ملی کشورها توجه نشان داده‌اند. مقایسه خوشه‌های مختلف موضوعی با کلیدواژه‌های متفاوت نشان می‌دهد در حوزه رسانه و امنیت، در دهه اخیر مطالعات این حوزه بیش از همه رسانه را معادل اینترنت و فضای سایبر دانسته و دغدغه‌های امنیتی خود را در این خصوص چارچوب‌سازی کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر تولیدات علمی پژوهشگران مختلف در حوزه رسانه و امنیت مورد بررسی قرار گرفت. همچنین با ترسیم خوشه‌های موضوعی پرتکرارترین مفاهیم این حوزه و همچنین روند تحول آنها ارائه گردید. نتایج نشان داد که تاکنون تعداد ۵۳۶ مقاله توسط پژوهشگران مختلف در حوزه رسانه و امنیت منتشر شده است. تعداد کل نویسندگان در شبکه استنادی ۹۸۴ نفر است که از این تعداد، ۲۸ نویسنده به صورت فعال با تعداد حداقل دو مقاله در این حوزه پژوهشی، با همدیگر در ارتباط هستند. مجموع تعداد استنادات به این ۵۳۶ مقاله ۲۶۳۳ مورد است و شیب صعودی را در دهه اخیر نشان می‌دهد. از آنجاکه در این پژوهش یکی از اهداف ترسیم شبکه هم‌تألیفی در حوزه رسانه و امنیت بود، تلاش شد شبکه هم‌تألیفی میان ۵۳۶ مقاله استخراج شده از این حوزه ترسیم شود. نکته مهم در این خصوص این است که موضوعاتی که از کلیدواژه‌های مختلف از علوم متفاوت برای استخراج شبکه هم‌تألیفی استفاده می‌کند معمولاً شبکه‌های هم‌تألیفی ضعیف‌تری دارند، این موضوع در شبکه هم‌تألیفی ترسیم شده خود را نشان داد. این نقشه هم‌تألیفی در حوزه رسانه و امنیت متشکل از ۲۸ گره (نویسنده) است. این ۲۸ نویسنده تأثیرگذار حداقل ۲ مقاله در حوزه رسانه و امنیت منتشر کرده‌اند.

در این پژوهش تولیدات علمی از تعداد ۶۳ کشور بازیابی شد. همچنین نویسندگان تولیدات علمی بازیابی شده در این مطالعه، از تعداد ۱۳۹۲ مفهوم کلیدی مختلف استفاده کرده‌اند که از این میان ۱۷۳ کلمه حداقل ۲ بار تکرار شده‌اند. پرتکرارترین مفاهیم بر اساس هم‌خدادی در ۲۱ خوشه با ۷ رنگ قرار گرفتند. خوشه اول با بیشترین کلیدواژه (۱۹ کلیدواژه) و خوشه چهارم و پنجم (۱۲ کلیدواژه) با کمترین کلیدواژه دارای موضوعات محوری متفاوتی هستند. با توجه به حضور ایران در کلیدواژه‌های مهم در برخی از خوشه‌های موضوعی که نشان از حساسیت نویسندگان در رابطه با ایران و موضوع امنیت و رسانه دارد می‌بایست نگاه نویسندگان ایرانی نسبت به این حوزه تغییر کند. با توجه به رتبه ۵۴ ایران در میان کشورهای جهان در رابطه با تولیدات علمی در حوزه رسانه و امنیت، پژوهش‌های جامعی در خصوص حوزه رسانه و امنیت در ایران و همچنین جایگاه این‌گونه موضوعات در کشور صورت نگرفته است یا تعداد مقالات و پژوهش‌های علمی این حوزه به زبان انگلیسی منتشر نشده و در

پایگاه‌های معتبر جهانی نمایه نشده است. از این‌رو نیازمند بالا بردن حساسیت نویسندگان ایرانی نسبت به این حوزه علمی و افزایش تولیدات علمی در این خصوص هستیم. پژوهش‌هایی مانند پژوهش پیش‌رو که تلاش دارد نگاهی از وضعیت این حوزه ارائه دهد می‌تواند در این خصوص مفید واقع شود.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مفاهیم امنیت ملی، حریم خصوصی، ارتباطات از راه دور، اطلاعات، امنیت سایبری، حملات ضدامنیتی و ... از مهم‌ترین مفاهیم مورد توجه پژوهشگران در سطح بین‌الملل هستند که برخی از این مفاهیم در پژوهش‌های (وانگ، ۲۰۱۳) و (اولیک، ۲۰۱۵) ذکر شده است، لذا این پژوهش، علاوه بر تأیید پژوهش‌های گذشته آنها را نیز تکمیل می‌کند. از آنجاکه (انوار و همکاران، ۲۰۱۸) در پژوهش‌های خود به تشکیل خوشه‌های مفهومی پرداختند، در این پژوهش نیز اطلاعات خوشه‌بندی شد. با توجه به ترکیب‌بندی خوشه‌های شکل گرفته، به نظر می‌رسد مفاهیم درون هر خوشه از شباهت معنایی زیادی برخوردار باشند. این پژوهش سعی کرده است با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی واژگان، مفاهیم اصلی حوزه امنیت و رسانه و نحوه پیوند و ارتباط آنها را با هم به تصویر بکشد، همچنین با ایجاد شبکه‌ای از مفاهیم این حوزه، تجزیه و تحلیل خوشه‌ها و در نهایت سازماندهی آنها، از یک‌طرف موجب شناخت و آگاهی متخصصان حوزه رسانه از شاخه‌ها و زیر شاخه‌های پراهمیت و کم‌اهمیت این رشته بر اساس توجهات جامعه علمی در سطح بین‌المللی بشود. این کار می‌تواند به رشد تولیدات علمی در حوزه رسانه و امنیت در مهم‌ترین شاخه‌های موضوعی بیانجامد.

منابع

- آذرشب، محمدتقی؛ نجم‌آبادی، مرتضی و بخشی، تلیابی. (۱۳۹۶). جایگاه امنیت در مکتب کپنهاگ: چارچوبی برای تحلیل. **علوم سیاسی**، ۴۰، ۱۴۶-۱۱۹.
- اصنافی، امیررضا؛ حسینی، الهه و آمایه، سارا. (۱۳۹۶). ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات کنگره ملی «آسیب‌شناسی خانواده» با بهره‌گیری از شاخص‌های تحلیل شبکه اجتماعی. **خانواده پژوهی**، ۵۰.
- بصیرغفوری، حامد؛ وکیلان، مریم؛ محمدحسن‌زاده، حافظ و فرهمند، شروین. (۱۳۹۱). ترسیم شبکه‌های هم‌تألیفی حوزه طب اورژانس ایران با استفاده از تحلیل خوشه‌ای. **مدیریت سلامت**، ۱۵ (۴۸).
- خاصه، علی‌اکبر؛ سوسرابی، مسعود و فخار، مهدی. (۱۳۹۵). تحلیل

پژوهش‌های ارتباطی، سال بیست‌وهفتم، شماره ۳ (پیاپی ۱۰۳)، پاییز ۱۳۹۹

خوشه‌های موضوعی و ترسیم نقشه‌های علمی پژوهشگران ایرانی حوزه انگل‌شناسی با تأکید بر شاخص‌های هم‌تألیفی و شاخص اچ. میکروشناسی پزشکی ایران، ۱۰ (۲)، ۶۳-۷۴.

سهیلی، فرامرز؛ عصاره، فریده و فرج پهلوی، عبدالحسین. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر راهبردهای هم‌نویسندگی بر بهره‌وری پژوهشگران علم اطلاعات. **کتابداری و اطلاع‌رسانی**، ۱۶ (۶۱).

عرفان‌منش، محمدمامین و ارشدی، هما. (۱۳۹۴). شبکه هم‌نویسندگی مؤسسات در مقاله‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی ایران. **تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی**، ۴۹ (۱)، ۷۹-۹۹.

Anwar, M.; Azfar, A.; Zhou, R.; Wang, D.; Fahad, A. & Richard, M. (2018). Mapping the knowledge of National Security in 21st Century a Bibliometric Study. **Cogent Social Sciences**, 4(1), 48-60.

Balzacq, T. (2008). The Policy Tools of Securitization: Information Exchange, EU Foreign and Interior Policies. *J. Commun. Media Study*, 46 (1), 75-100.

Barbora, B (2019). Frozen Narratives: How Media Present Security in the Arctic. **Polar Science**, 21, 37-46.

Bastian, M.; Heymann, S. & Jacomy, M. (2009). Gephi: an Open Source Software for Exploring and Manipulating Networks. In **Third International AAI Conference on Weblogs and Social Media**.

Buzan, B.; Waever, O. & de Wilde, J. (1998). **Security: A New Framework for Analysis**. Boulder Lynne Rienner Publishers, London.

Columba, P. & Williams, N. V. (2010). **Critical Security Studies: An Introduction**, Routledge.

Courtial, J.P. (1994). A Co-word Analysis of Scientometrics. **Scientometrics**, 31 (3), 251-260.

David, K. & Gattie. (2020). Energy, Climate and Nuclear power Policy in the 21st Century: The Primacy of National Security. **The Electricity Journal**, 33, 65-83.

Ding, Y.; Gobinda, G.; Chowdhu, Ry. & Schubert, F. (2001). Bibliometric Cartography of Information Retrieval Research by Using Co-word Analysis. **Information Processing and Management**, 37 (6), 817-842.

Does, A. (2013). **Securitization Theory According to the Copenhagen School**. In: Does, A. (Ed.), the Construction of the Maras: Between Politicization and Securitization. eCahiers de l'Institut. Graduate Institute Publications. <http://books.openedition.org/iheid/719>, Accessed date: 9 October 2017

Emmers, R. (2013). **Securitization**, in: Collins, A. (Ed.), Contemporary Security Studies. Oxford University Press, Oxford.

- Eroukhmanoff, C. (2017). **Securitization Theory**, in: Mcglinchey, S., Walters, R., Scheinplug, C. (Eds.), *International Relations Theory*. E-International Relations publishing, Bristol, 104-109.
- Hsu, W. & Li, J. (2018). Visualizing and Mapping the Intellectual Structure of Medical Big Data. **Journal of Information Science**, 45(2), 239-258.
- McGloin, J. M. & Kirk, D. S. (2014). An Overview of Social Network Analysis. In **Advancing Quantitative Methods in Criminology and Criminal Justice** (75-87). Routledge
- Olijnyk, N. (2015). A Quantitative Examination of the Intellectual Profile and Evolution of Information Security from 1965 to 2015. **Scientometrics**, 105, 883–904.
- Patricia, L. & Bellia, A. (2012). WikiLeaks and the Institutional Framework for National Security Disclosures. **Yale law journal**, 121(6).
- Pram gad, U. & Peterson, K. L. (2011). Concepts of Politics in Securitization Studies. **Security Dialogue**, 42(4-5).
- Shen, L. B.; Xiong, & Hu, J. (2017). Research Status, Hotspots and Trends for Information Behavior in China Using Bibliometric and Co-word Analysis. **Documentation**, 73 (4), 618-633.
- Stritzel, H. (2014). **Security in Translation, Securitization Theory and the Localization of Threat**, New York, Palgrave Macmillan.
- Song, M.; Heo, G. E. & Kim, S. Y. (2014). Analyzing Topic Evolution in Bioinformatics: Investigation of Dynamics of the Field with Conference Data in DBLP. **Scientometrics**, 101(1), 397-428.
- Van Eck, NJ. & Waltman, L. (2010). Software Survey: Vosviewer, a Computer Program for Bibliometric Mapping. **Scientometrics**, 84(2), 523-538.
- Van Eck, NJ. (2018). **Methodological Advances in Bibliometric Mapping of Science 2011**. Accessed on June 2018.
- Wang, C. (2013). An Invisible Network of Knowledge of Security and Privacy of Health. **IACSIT International Journal of Engineering and Technology**, 5(3), 357-360.
- Weaver, O. (2003). **Securitization and DE securitization**, in: Ronnie D. Lipschutz (ed), on *Security*, New York: Columbia University press.
- Zancanaro, A.; Todesco, JL. & Ramos, F. (2015). A Bibliometric Mapping of Open Educational Resources. **The International Review of Research in Open and Distributed Learning**, 16(1).
- Zavaraqi, R. (2016). Mapping the Intellectual Structure of Knowledge Management Subject Area: A Co-Citation Network Analysis. **International Journal of Information Science and Management (IJISM)**, 14(1).
- Zhao, L.; Lishu Z. & Dake W. (2018). Security Management and Operation Mechanism of Digital Libraries in Military Academies, *Advances in Social Science*. **Education and Humanities Research**, 233, 1019-1022.

Trend of Scientific Production in the Field of Media and Security

By: Somayeh Labafi, Ph.D. [✉], Seyyed Mehdi Sharifi, Ph.D.*
& Davoud Mohammadi, M.A.**

Abstract:

The present study is a report on the trend of publications and citations in the field of “media and security” from 2000 to 2019, as well as the scientific map of this field. This research was performed using social network analysis and cluster analysis techniques. The data collection source is Web of Science, and the data collection is done as a thematic search in the titles of the articles. Two indicators were used to determine the citation patterns and the number of citations. The results show that 536 articles in the field of security and media have been published by 984 authors from 2000 to 2019, of which 28 authors are actively involved with at least two articles in this field of research. The total number of citations to these 536 articles is 2,633, indicating an upward trend in the last decade. The authoritative map in the field of media and security consists of 28 nodes (authors). Also, the authors of the scientific products retrieved in this study have used 1392 different key concepts, of which 173 words have been repeated at least twice. The most common concepts were placed in 21 clusters. The concepts of “social media”, “national security”, “security”, “media”, “supervision”, “terrorism”, “privacy”, “information security”, “framing” and “new media” are among the most important concepts and have the highest centrality in the network.

Keywords: Media and Security, National Security, Copenhagen School, Scientific Map, Social Network Analysis, Co-authored Network

---

[✉] Assistant prof. in Media Management, Iranian Research Institute for Information Science & Technology (IRANDOC)
Email:labafi@irandoc.ac.ir

* Assistant Prof. in Media Management, Tehran Uni.

** Media Management

